

УДК 168.522

DOI 10.32461/2226-0285.1.2022.262552.

Цитування:

Овчарук О. В. Культурологічні аспекти наукових студій Володимира Янева. *Культура і сучасність* : альманах. 2022. № 1. С. 28–34.

Ovcharuk O. (2022). Cultural aspects of Volodymyr Yanev's scientific studies. *Kultura i suchasnist* : almanakh, 1, 28–34 [in Ukrainian].

Овчарук Ольга Володимирівна,
доктор культурології, професор,
завідувачка кафедри культурології
та міжкультурних комунікацій
Національної академії керівних кадрів

культури і мистецтва

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5540-3286>

Web of Science ResearcherID AAP-1604-2021

OvcharukOlga.19@gmail.com

КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ НАУКОВИХ СТУДІЙ ВОЛОДИМИРА ЯНЕВА

Мета дослідження – виявити культурологічні аспекти наукового доробку Володимира Янева в контексті культур-антропологічних та етнопсихологічних студій. **Методологія дослідження** ґрунтується на залученні гуманістичного підходу як базового до осмислення в науковій спадщині В. Янева; синергетичний підхід використаний як методологічна основа для різнобічного аналізу концептуальних ідей культур-антропологічного та етнопсихологічного знання; аксіологічний підхід задіяний для виявлення ціннісних засад наукового доробку В. Янева. У статті використано методи: аналітичний – для вивчення історико-філософських, культурологічних, етнопсихологічних праць з антропологічної проблематики; семіотичного аналізу – для реконструкції смислів, знаків та символів, закладених в аналізованих працях вченого; компаративного аналізу – для співставлення різних наукових теорій, розроблених в сфері культурної антропології та етнопсихології. **Наукова новизна** статті полягає у тому, що вперше науковий доробок видатного українського вченого Володимира Янева інтерпретовано крізь призму культур-антропологічного та етнопсихологічного дискурсу, сформованого на теренах європейської та світової науки у ХХ столітті. Доведено, що запропоновані вченим концепції виховного ідеалу української людини корелюються із теоріями представників американської етнопсихологічної школи. Обґрунтовано, що наукові дослідження В. Янева в галузі етнопсихології, історії української культури та мистецтва можуть значно доповнити сучасну українську гуманітаристику вагомими науковими досягненнями зарубіжної україністики. **Висновки.** Спираючись на досягнення різних сфер наукових знань – культурної та соціальної антропології, етнопсихології, характерології тощо, В. Яневим було вироблено оригінальні етнопсихологічні концепції. Проблема особистості в культурі була розроблена вченим шляхом виявлення особливостей індивідуальності української людини, а також притаманних українцям ознак української національної психології та національного характеру. Науковий доробок Володимира Янева можна вважати вагомим теоретичним підґрунтям для формування культурологічної парадигми на теренах вітчизняного гуманітарного знання.

Ключові слова: науковий доробок Володимира Янева, культур-антропологія, етнопсихологія, українська людина, культурологія.

Ovcharuk Olga, doctor of cultural studies, professor, head of the Department of Cultural Studies and intercultural communications National Academy of Culture and Arts Management

Cultural aspects of Volodymyr Yanev's scientific studies

The purpose of the research is to reveal the cultural aspects of Volodymyr Yanev's scientific work in the context of cultural anthropological and ethnopsychological studies. **The research methodology** is based on the involvement of the humanistic approach as the basis for understanding the scientific heritage of V. Yanev; the synergistic approach is used as a methodological basis for the multifaceted analysis of conceptual ideas of cultural, anthropological, and ethnopsychological knowledge; the axiological approach is used to identify the value principles of V. Yanev's scientific work. The article uses the following methods: analytical - for the study of historical-philosophical, cultural, ethnopsychological works on anthropological issues; semiotic analysis - for the reconstruction of meanings, signs and symbols embedded in the analyzed works of the scientist; comparative analysis - to compare various scientific theories developed in the field of cultural anthropology and ethnopsychology. **The scientific novelty of the article** arises from the fact that the first scientific work of the outstanding Ukrainian scientist – Volodymyr Yanev is interpreted through the prism of cultural-anthropological and ethno-psychological discourse, formed in the fields of European and world science in the 20th century. It is proved that the concepts of the educational ideal of the Ukrainian person proposed by the scientists are correlated with the theories of the representatives of the American ethnopsychological school. It is substantiated that V. Yanev's scientific research in the field of ethnopsychology, the history of Ukrainian culture and art can significantly complement modern Ukrainian humanitarianism with important scientific achievements of foreign Ukrainian studies. **Conclusions.** Based on the achievements of various fields of scientific knowledge – cultural and social anthropology,

ethnopsychology, characterology, etc., V. Yanev developed original ethnopsychological concepts. The problem of personality in culture was developed by the scientist by identifying the peculiarities of the individuality of the Ukrainian person, as well as the characteristics of Ukrainian national psychology and national character inherent in Ukrainians. The scientific work of Volodymyr Yanev can be considered a significant theoretical basis for the formation of a cultural paradigm in the field of domestic humanitarian knowledge.

Key words: scientific work of Volodymyr Yanev, cultural anthropology, ethnopsychology, Ukrainian man, cultural studies.

Актуальність теми дослідження. Розвиток української культурологічної науки має тривалу традицію, започатковану вітчизняними вченими в різних європейських наукових центрах – Відні, Празі, Варшаві, Берліні, Парижі, а згодом у Мюнхені. Саме в Празі у 1921 р. було відкрито перший, створений на еміграції, український навчальний заклад – Український Вільний Університет (УВУ), навколо якого згуртувалася потужна українська наукова спільнота – філософи, історики, педагоги, психологи, культурологи, мистецтвознавці тощо. Ними було сформовано основні напрями україністики, розвинута активна співпраця із провідними науковими установами, відбувалося ознайомлення світу із унікальним феноменом українства, що дозволяло інтегрувати в європейську культуру здобутки української наукової думки.

Сьогодні Український Вільний Університет – провідний європейський навчальний заклад із сторічною історією (1921–2021 рр.), професорами якого в різні часи були видатні українські вчені: філософи – О. Кульчицький, І. Мірчук, Д. Чижевський, історики – М. Антонович, В. Біднов, Б. Крупницький, О. Лотоцький, С. Наріжний, М. Славинський, П. Феденко, археологи – Д. Дорошенко, І. Барковський, О. Кандиба, В. Щербаківський, педагоги – Г. Ващенко, С. Сірополко, мистецтвознавці – Д. Антонович, В. Січинський та ін. Українськими вченими було створено вагомий науково-теоретичний доробок, концептуальні ідеї якого залишаються актуальними й сьогодні – в умовах глобальних цивілізаційних трансформацій й, відтак, потребує подальшого дослідження з метою його інтеграції в простір сучасної вітчизняної гуманітаристики.

Серед багатьох представників українських вчених – організаторів української науки в еміграції, особливу увагу привертає багата наукова спадщина видатного психолога, історика, письменника, педагога, громадського та політичного діяча, організатора української науки в еміграції, а також ректора Українського Вільного Університету (Мюнхен, 1968–1986 рр.) – *Володимира-Михайла Оситовича Янева* (1908–1991). Численні наукові праці в

галузі психології, етнопсихології, історії, соціології, культури, а також представлені наукові концепції психології особистості, національної психології українців, що пов'язані із проблемами національно-культурної ідентичності та культуротворення дозволяють розглядати багатогранний доробок вченого як складову культурологічного дискурсу, що формувався на теренах європейської та світової науки у ХХ столітті, а також став основою для становлення культурологічної думки в незалежній Україні. Як зауважив Л. Рудницький, інтелектуальна спадщина Володимира Янева настільки багатогранна, що заслуговує на глибоке дослідження. Так само потребує вивчення постать самого вченого – української людини європейського формату, яка так багато зробила для піднесення престижу української науки й української культури в Європі [6].

Аналіз досліджень та публікацій. Слід зазначити, що у цілому вивчення феномену діаспори в сучасній українській науці має вже достатньо сформовану традицію. Вона представлена працями багатьох вчених – філософів, істориків, істориків культури, мистецтвознавців (І. Бичко, С. Віднянський, Г. Карась, Н. Кривда, С. Кримський, М. Копиця, Ю. Павленко, М. Попович, В. Смолій, Ю. Телячий, В. Шинкарук та ін.). Зусиллями українських вчених до наукового обігу введено значний масив опрацьованих першоджерел, матеріалів, документів, які значно збагатили вітчизняну науку досягненнями діаспорних вчених, представили українську діаспору як самодостатній соціокультурний інститут. Разом з тим, наукова та творча спадщина вчених української діаспори потребує подальшого дослідження, переосмислення та введення в сучасний науковий дискурс. Саме таким постає доробок Володимира Янева, який ще не отримав належного рівня вивчення та представлений лише поодинокими розвідками.

Серед наявних досліджень можна виокремити, видання, підготовлені на честь вченого, що висвітлюють його багатогранну, плідну наукову, творчу, громадсько-політичну та просвітницьку діяльність: «Збірник на пошану професора доктора Володимира

Янева» (Мюнхен – Львів, 1983) [4] та друге видання з додатком (Мюнхен – Львів, 1997) [3]. Наприкінці 1990-х рр. з'явилися публікації українських вчених, присвячені діяльності Володимира Янева у царині історіографії та етнопсихології [17], мистецтвознавства [2], поетичної та літературної творчості [5, 7] тощо. Постаті відомого вченого присвячено матеріали у низці довідникових видань. Серед них відзначимо: «Український націоналізм: Антологія» (Київ, 2010) [9], «Українська діаспора: літературні постаті, твори, бібліографічні відомості» (Донецьк, 2012) [8]. Цілісно узагальнено етапи творчої біографії, напрями наукової діяльності, ступінь дослідження наукової спадщини В. Янева в розвідці Г. Герасимової, опублікованій в «Енциклопедії історії України» (Київ, 2013) [1]. Дослідницею зазначено, що Володимир-Михайло Осипович Янів – психолог, історик, культуролог, поет, письменник, педагог, мемуарист, бібліограф, громадський і політичний діяч, автор численних наукових праць з психології, української етнопсихології, статей до «Енциклопедії українознавства» тощо [1, 745–746].

Таким чином, на сучасному етапі створена певна наукова база, яка розкриває деякі аспекти наукової діяльності видатного вченого українського зарубіжжя. Втім, попри наявні дослідження, творчий доробок Володимира Янева потребує суттєвого переосмислення та розкриття його нових граней, зокрема виявлення сутності культурологічних концепцій, сформованих в культур-антропологічних та етнопсихологічних студіях вченого.

Мета дослідження – виявити культурологічні аспекти наукового доробку Володимира Янева в контексті культур-антропологічних та етнопсихологічних студій.

Виклад основного матеріалу. Науковий доробок Володимира Янева є надзвичайно різноплановим та багатогранним. Перебуваючи у колі європейського наукового дискурсу вчений звертався до актуальних ідей свого часу, інтегруючи їх в простір українознавчої проблематики й формуючи тим самим нові актуальні наукові напрями досліджень. Праці вченого – «Психологічні основи окциденталізму» (Мюнхен, 1996) [14], «Нариси до історії української етнопсихології» (Мюнхен, 1993) [13], «Студії та матеріали до новішої української історії» [15], «Нарис української культури» (Нью-Йорк, 1985) [12], та ін., які вийшли друком як в Європі, так і в

Америці, демонструють осмислення феномену українства, української історії та культури з позицій та досягнень різних галузей наукових знань – культурної та соціальної антропології, етнології, етнопсихології, історії та історії культури тощо. Таким чином формувався новий шлях пошуку наукової істини, яка б допомогла українському народові визначити місце, призначене йому в світі, географічним положенням та рисами характеру.

Спираючись на антропологічний підхід, на основі якого вивчення людини як істоти біологічної та культурної одночасно є визначальним, а світ людини постає як сукупність етнографічних, археологічних, історичних та інших чинників, Володимир Янів у своїх працях здійснив спроби обґрунтувати основи буття української людини, показати особливості її індивідуальності та творчих можливостей, а також пояснити через специфічні риси національної психології її власну природу та призначення в оточуючому світі. Відтак проблеми української людини, шляхи збереження її національної ідентичності в чужому оточенні на основі здобутків модерної психології, філософії, педагогіки, а також культурної та соціальної антропології, етнології, етнопсихології постають як найбільш значущі в науковому доробку Володимира Янева.

Звертаючись до проблеми особистості, зокрема індивідуальності української людини, вчений спирався на концептуальні ідеї представників теоретичного напрямку «Культура і особистість», до якого належали такі відомі антропологи, як Альфред Крьюбер, Маргарет Мід, Ральф Лінтон, Рут Бенедикт, Кора ДюБуа, Ірвінг Галлоуел, Едуард Сепір. На їх думку, починати дослідження культури того чи того народу слід з вивчення особистості, яка існує в культурі як людина у природі. З метою розроблення поняття «особистість» як первинної одиниці, представники школи зосередили увагу на дослідженні зв'язку між культурою, що прийнята у цьому суспільстві та особистістю – носієм цієї культури. Крім того, серед найважливіших теоретичних питань, які вивчалися школою «Культура і особистість», можна також виокремити дослідження особливостей формування національного характеру, що згодом постала як центральна проблема етнопсихологічних студій.

Вибудовуючи власну концепцію особистості, виявляючи універсальні, інваріантні закономірності її індивідуального розвитку в умовах певної культури, В. Янів,

перш за все, звертається до проблеми української ментальності, яка полягає у так званій «межовості» України та її культури. Вчений доводить, що саме географічне розташування України «на грані двох світів» – на пограниччі між Європою та Азією, спричинило ту «межовість», яка виявилася як у географічному, так і у геополітичному сенсі. Саме ці чинники здійснили значний вплив на духовність українства, призвели до його духовної «межовості» та транзитності, стали перешкодою на шляху до створення власної держави. У свою чергу, відсутність державного життя, неможливість в цих умовах знайти своє призначення спрямувало діяльність найбільш активних елементів – представників нації, народу на малі спільноти – громаду, зокрема, родину. Відтак, на думку вченого, накреслена потрібна межовість України: географічна, геополітична, та духовно-філософська. «Межовість» настільки позначилася на духовності українця взагалі, що створила одну з центральних проблем українства, яка значно ускладнила вироблення уявлень про його виховний ідеал: «Без її відчуття не тільки нема розуміння української духовності, але не можна також говорити й про виховний ідеал, який мав би протидіяти тому духовому спустошенню, яке межовість спричинила» [16, 15]. З огляду на це, проблема українського виховного ідеалу полягає у необхідності урівноваження наслідків історичної, географічної, духовної та філософської межовості.

Слід зазначити, що спираючись на антропологічне розуміння поняття «культура», пов'язаного із ідеалом виховання особистості, виробленням культурного ідеалу як інструментарію побудови прийдешнього, а також на основі всебічного осмислення концепції особистості, сформованої представниками теоретичного напрямку «Культура і особистість», універсальних, інваріантних закономірностей її індивідуального розвитку в умовах певної культури, В. Яневим розроблялася проблема виховного ідеалу української людини. При цьому вчений спирався на положення про загальнолюдський виховний ідеал, релігійний виховний ідеал, а також національний виховний ідеал, які, на думку вченого, не є відокремленими чи ізольованими один від одного, а навпаки, спираються на етнопсихологічні характеристики певного народу, ґрунтуються на особливостях його національного характеру. «І так, наприклад, національний виховний ідеал не потребує, і навіть не повинен, заперечувати

загальнолюдського, а навпаки: національний ідеал базується, впливає із загальнолюдського; він, апробуючи – підтверджуючи – поглинаючи вселюдські та загальновизнані цінності, доповнює їх тими рисами, які спеціально відповідають духовності чи рисам даного народу» [16, 6].

Досліджуючи поряд з іншими вченими в еміграції (О. Кульчицький, І. Мірчук, Д. Чижевський, Я. Ярема та ін.) психологію українського народу, В. Янів акцентував увагу на питаннях його етнопсихологічних та ментальних характеристик. Саме взаємозв'язок виховного ідеалу та національної вдачі, на думку вченого, є основою для збереження національної самобутності, адже виховний ідеал у поєднанні із національною психікою, важливий з погляду національної ідентичності. Крім того, національний виховний ідеал виконує низку функцій – коригуючу, виправляючу або вдосконалюючу. Таким чином, ідея виховання особистості у поєднанні із процесами соціалізації та інкультурації, де перший означає спрямоване навчання і виховання, а другий – входження людини в культуру, дозволяє виявити зв'язок теорій українських вчених, зокрема В. Янева, із теоріями представників американської етнопсихологічної школи, в яких поняття «особистість» належало до тих психологічних універсалій, що стало підґрунтям для порівняння різних культур як у просторовому, так і в історико-часовому аспектах, а також дало можливість вбачати в різноманітності культур їх духовну та психологічну єдність.

Саме тому проблема виховного ідеалу як основної мети для формування української людини розглядається В. Яневим крізь призму етнопсихологічних особливостей українців. Для вченого важливим постає завдання їх систематизації та класифікації на основі досліджень з етнопсихології, здійснених багатьма дослідниками (Д. Донцов, М. Костомаров, В. Липинський, І. Мірчук, М. Шлемкевич, Я. Ярема та ін.). Серед провідних етнопсихологічних ознак українців Володимир Янів як провідну визначає індивідуалізм. Вчений доходить висновку, що у європейському вигляді індивідуалізм не стає на заваді соціального розвитку, адже постає у певній рівновазі із вмінням підпорядковуватись іншій індивідуальності: «Бажання самовияву та підкреслення своєї індивідуальності має своє доповнення, але й врівноваження у добровільному підпорядкуванню іншій індивідуальності (звичайно, зі збереженням усіх засад, які привели до модерної демократії),

там індивідуалізм не представляє загрози» [16, 13]. Втім, український індивідуалізм, що межує із анархічністю та є результатом історичної долі українства, на думку вченого, постає не тільки його етнопсихологічною ознакою, а й виступає первісною рисою національного характеру. «Творчий спротив чужому насиллю з одночасним обмеженням – в умовах невилітного життя – можливостей самовияву призвели нас взагалі до певної негативної постави до всякої влади, до бунту, до браку послуху й дисципліни, до негативізму» [16, 13]. З огляду на це, постає необхідність коригування цієї риси шляхом відповідного виховання.

Підсумовуючи природні обдарування українців та їх історичну долю, В. Янів вказує на те, що із зменшенням бажань, пристрасного хотіння та послідовного прямування, все більше набирає свого виключного значення й сили чуттєва компонента. За таких умов національна компонента іде у напрямі тихої рефлексії, а не зовнішньої експансії опанування світу розумом та дослідом. Внаслідок цього пізнавати світ уважається більшою цінністю, ніж його добувати.

Саме втеча від зовнішнього світу, замкнення у собі постає як сковородинівський ідеал: світ ловив мене та не впіймав. Відповідно із ним, українця щораз більше починає цікавити власне «я», а не зовнішній світ, що стає основою для його інтровертивної постави. Саме її виразно окреслив Я. Ярема, який, характеризуючи українську вдачу, стверджував про сконцентрованість українця на собі самому. Проте цей індивідуалізм виявляється у різних аспектах. Один з яких впливав, насамперед, із умов життя, у якому він мусив утриматися, виявитися, самоствердитися в найважчих умовах граничних ситуацій проміжної землі. Інший індивідуалізм формувався з протилежних причин – замикаючись в собі, утікаючи від світу й шукаючи джерел вартості в обличчі небезпек. Як зазначає вчений, «Малий світ» – мікрокосмос внутрішнього життя замкненої в собі людини стався для нас осередком всесвіту, – «макрокосмосу». Тут основа української філософічності» [16, 22].

Але поряд із виразним бажанням пізнавати правду, із постійним запитом, де є правда і що є правда, українець при послабленні волевиявлення так і не досягає рівня створення великих філософських систем. І в цьому полягає трагізм та парадокс ситуації, коли великий філософський та поетичний народ не має власних видатних

філософів і поетів. Народ, співучість та пісенна культура якого мало з ким може зрівнятися, одночасно мало має своїх композиторів. При своєрідній характеристичності та просторово-архітектурній цілості українського села українці не мають архітекторів великого стилю, а їх творчі досягнення найбільше проявилися у вишивці та писанці, ніж у пластичних мистецтвах. Як висновок, вчений зазначає: «Символ заступив конструкцію. Колективна творчість індивідуалістичного народу заступила індивідуальних геніїв. Це новий парадокс, на які багата наша вдача й історія» [16, 23].

Вибудовуючи концепцію виховного ідеалу української людини на ґрунті її етнопсихологічних та характеристичних національних ознак, вченим обґрунтовується думка про те, що цей ідеал добра і краси в усій його гуманній широті української слави є надзвичайно шляхетним, але й приманливим водночас. І це, врешті-решт, робить його безрезультативним, не схопленим, а значить – неефективним й, нарешті, неефективним та блідим. У свою чергу, брак активності приводить людину до невдоволення, а індивідуалістично спрямовану людину до бажання самовияву. Втім, тривале невдоволення власною непродуктивністю переходить у відчуття меншовартості, неспроможності проявитися, зайняти своє відповідне місце. «При такій поставі загалу успіх іншого – сусіда, товариша, знайомого – не сповнює нас радістю, що наш земляк до чогось доходить, але радше заздрістю, і звідти бажання знецінити чуже досягнення» [16, 25]. На думку В. Янева, це породжує ще одне протиріччя та призводить до розхитування співвідношення між двома протилежними і доповнюючими диспозиціями, а саме – бажанням самовияву індивідуальності та її відчуттям дисципліни, яке веде до самопідпорядкування.

Таким чином, зроблений В. Яневим аналіз характеристичних рис українства у їх взаємозалежності дає можливість виявити основні функції виховного ідеалу у його основних аспектах – суспільно-державницькому, коригуючому та формуючому. У цьому контексті, на думку вченого, процес формування української людини має відбуватися не стільки у напрямі послаблення українського індивідуалізму, скільки по лінії скріплення дисципліни, розбудження бажання самопідпорядковуватися, визнавати індивідуальність та заслуги Іншого.

Шляхом до цього може стати не обмеження себе самого та власних виявів, а навпаки – активізація, спрямована на дію, яка має бути завершена результатом. І це дає не тільки задоволення від успіху, а й ослаблює комплекс меншовартості, породжує віру у себе, сприяє діяльності та активності. Крім того, саме динамічність окремої особистості у її намаганні досягти завершених результатів створює підстави для визнання заслуг іншої індивідуальності та в цілому членів спільноти і таким чином, підпорядковується їм: «Стрічаючися що раз частіше із признанням за власну працю, ми стаємо схильними визначати подібні заслуги і за іншими членами спільноти, і їм навіть підпорядковуватися в одній сфері діяльності, знаючи, що й вони нам підпорядковуються в діяльні, в якій ми зайшли в наших осягах далі» – зазначає В. Янів та робить висновок про те, що виховання активних та динамічних одиниць спричинюється активізацією усього середовища [16, 27].

Узагальнюючи власний погляд на виховний ідеал людини із українським світовідчуттям та світоглядом, В. Янів обґрунтовує думку про те, що це, передусім, має бути людина творча, повноцінна, із власним поглядом на світ, бажанням впливати на долю світу, змагатися з іншими людьми та випереджати їх, із внутрішньою необхідністю ставити собі питання та шукати відповіді на них, чи ставити собі завдання і розв'язувати їх. При цьому ці питання та завдання повинні бути як найскладніші, щоб, тим самим, спрямовувати до напруженої праці.

Досягнення окресленого ідеалу української людини, тобто традиційного – індивідуалістичного ідеалу із вірою у Богоподібність людини та її функцій у світі, як вважає вчений, є об'єктивно реальним, «а при ставленні великих постулатів він усуває один із недоліків нашої вдачі на сучасному історичному етапі: пасивність» [16, 28].

Висновки. Створений видатним представником української науки в еміграції – Володимиром Яневим, науковий доробок виступає своєрідним духовним зв'язком між поколіннями зарубіжної української наукової спільноти та представниками гуманітаристики сучасної України. Спираючись на новітні досягнення різних сфер наукових знань – культурної та соціальної антропології, етнопсихології, характерології тощо, В. Яневим було вироблено оригінальні етнопсихологічні концепції. В них знайшов виявлення антропологічний підхід до вивчення

людини як істоти біологічної та культурної одночасно, а світ людини постає як сукупність етнографічних, археологічних, історичних та інших культур. Спираючись на концептуальні ідеї культурної антропології, теорії представників американської етнопсихологічної школи, вчений розвинув проблему особистості в культурі крізь призму виявлення особливостей індивідуальності української людини. Обґрунтовуючи засади її духовного, географічного та геополітичного буття дослідник визначив притаманні українцям ознаки української національної психології та національного характеру. На думку В. Янева, «межовість» України стала визначальним чинником, що позначився на духовності українця та значно ускладнив вироблення уявлень про його виховний ідеал. Серед основних шляхів його досягнення вчений вбачає необхідність послаблення українського індивідуалізму, підвищення дисципліни, розбудження бажання самопідпорядковуватися та визнавати індивідуальність та заслуги Іншого. У цілому, науковий доробок Володимира Янева став вагомим теоретичним підґрунтям для формування культурологічної парадигми на теренах вітчизняного гуманітарного знання.

Література

1. Герасимова Г. П. Володимир Янів. Енциклопедія історії України: у 10 т. / Ін-т Історії України НАН України Т. 10: Т-Я. Київ: Наукова думка. 2013. 784 с. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-00-1359-9/978-966-00-1359-9> (дата звернення: 11.01.2022).
2. Кравченко Я. Мистецтвознавча діяльність Володимира Янева в стінах УВУ в Мюнхені. *Вісник Львівської академії мистецтв*, 1999.
3. Науковий збірник на пошану професора доктора Володимира Янева / передрук першої частини з додатком. Мюнхен, Львів: CICERO, 1997. 176 с.
4. Науковий збірник Українського Вільного Університету на пошану професора доктора Володимира Янева / редкол.: Ол. Горбач, Гр. Васькович, Л. Рудницький та ін.. Мюнхен: CICERO, 1983. Т. 10. 1096 с.
5. Одарченко П. Літературна творчість Володимира Янева / Видатні українські діячі: Статті, нариси. Київ, 1999. С. 24–27.
6. Рудницький Л. Володимир Янів – українська людина європейського формату. *Патріярх: греко-католицьке аналітичне видання*. URL: <http://www.patriarkhat.org.ua/statti-zhurnalu/volodymyr-yaniv-ukrajinska-lyudyna-jevropejskoho> (дата звернення: 15.01.2022).

7. Тарнавський О. Володимир Янів – поет і вчений. *Відоме й позавідоме*. Київ: Час, 1999. С. 392–402.
8. Українська діаспора: літературні постаті, твори, бібліографічні відомості / упор. В. А. Просалової. Донецьк: Східний видавничий дім, 2012. 516 с.
9. Український націоналізм: Антологія. Т. 1. 2-ге вид. / упор. В. Рог. Київ: ФОП О. М. Стебеляк, 2010. 344 с.
10. Янів В. Між розпачем і надією / Відкриття 669 виставки українських і чеських мистців в УВУ (19 листопада 1979 р.). Мюнхен: Mühlthaler's Buchund Kunstdruckerei GmbH, 1987. 24 с.
11. Янів В. Українське мистецтво на культурно-історичному тлі України у зв'язку з її геополітичним розташуванням / Відкриття збірної мандрівної виставки у Ювілей 60-ліття УВУ. Мюнхен: Mühlthaler's Buchund Kunstdruckerei GmbH, 1987. 23 с.
12. Янів В. Нарис української культури / ред. Є. Федоренко. Нью-Йорк: Вид. Шкільної Ради, 1985. 96 с.
13. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології / упор. М. Шафовал. Мюнхен: CICERO, 1993. 217 с.
14. Янів В. Психологічні основи окциденталізму / упоряд. М. Шафовал. Мюнхен: Ukrainische Freie Universitat, 1996. 205 с.
15. Янів В. Студії та матеріали до новішої української історії. Т. 2. Мюнхен, 1983. XVI, 343 с.
16. Янів В. Українська вдача і національний виховний ідеал / Тернопільський обл. ін-т удосконалення вчителів. Мюнхен, Тернопіль: Український Вільний Університет, 1992. 29 с.
17. Ясь О. Українська історіографія та етнопсихологія Володимира Янева. *Розбудова держави*, 1996. № 10. С. 12–14.

References

1. Gerasimova H. (2013). Volodymyr Yaniv. Encyclopedia of the history of Ukraine: in 10 volumes. Institute of History of Ukraine NAS of Ukraine Vol. 10: Т-Я. Kyiv: Scientific opinion. [in Ukrainian].
2. Kravchenko A. (1999). Volodymyr Yanev's artistic activity within the walls of the University of Munich. Bulletin of the Lviv Academy of Arts. [in Ukrainian].
3. Scientific collection in honor of Professor Dr. Volodymyr Yanev (1997). reprint of the first part with an appendix. Munich, Lviv: CICERO [in Ukrainian].

4. Scientific collection of the Ukrainian Free University in honor of Professor Dr. Volodymyr Yanev (1983). Editor: Ol. Horbach, Gr. Vaskovich, L. Rudnytskyi, etc.. Munich [in Ukrainian].
5. Odarchenko P. (1999) Literary creativity of Volodymyr Yanev. Prominent Ukrainian figures: Articles, essays. Kyiv [in Ukrainian].
6. Rudnytskyi L. Volodymyr Yaniv is a Ukrainian person of a European format. The Patriarch: A Greek Catholic Analytical Edition. Retrieved from: <http://www.patriarkhat.org.ua/statti-zhurnalu/volodymyr-yaniv-ukrajinska-lyudyna-jevropejskoho>.
7. Tarnavskyi O. (1999). Volodymyr Yaniv is a poet and scientist. Known and unknown. Kyiv [in Ukrainian].
8. Ukrainian diaspora: literary figures, works, bibliographic information (2012). Emphasis. V. Prosalova. Donetsk [in Ukrainian].
9. Ukrainian nationalism: Anthology (2010). Т. 1., emphasis V. Rog. Kyiv [in Ukrainian].
10. Yaniv V. (1987). Between despair and hope. Opening of 669 exhibitions of Ukrainian and Czech artists in UBU (October 19, 1979). Munic [in Ukrainian].
11. Yaniv V. (1987). Ukrainian art on the cultural and historical background of Ukraine and connections with its geopolitical location. Opening of the collective traveling exhibition and the 60th anniversary of UBU. Munich [in Ukrainian].
12. Yaniv V. (1985). Outline of Ukrainian culture, ed. E. Fedorenko. New York [in Ukrainian].
13. Yaniv V. (1993). Essays on the history of Ukrainian ethnopscychology, ref. M. Shafoval. Munich [in Ukrainian].
14. Yaniv V. (1996). Psychological foundations of occidentalism, edit. M. Shafoval. Munich [in Ukrainian].
15. Yaniv V. (1983). Studies and materials for modern Ukrainian history. Т. 2. Munich, 1983. [in Ukrainian].
16. Yaniv V. (1992). Ukrainian character and national educational ideal. Ternopil region. Institute of Teacher Improvement. Munich [in Ukrainian].
17. Yas O. (1996). Ukrainian historiography and ethnopscychology of Volodymyr Yanev. Development of the state [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 18.01.2022

Отримано після доопрацювання 15.02.2022

Прийнято до друку 23.02.2022